

gemaakt. Wat Mondriaan maakt moet volmaakt verijlen. Er zijn be-  
gaafden met talent, die er veel in zien. Het voortbrengingsproces  
kan zich zoo sterk gezuiverd hebben, dat het als 't ware naar binnen  
slaat en zich zodoende als iets overbodigs opheft.

Zadkine's persoonlijkheid is daartoe in teorsch en geestkrachtig even-  
wicht. Er is een onmiskenbare kinderlijkheid in dit beeldhouwwerk en  
de aquarellen. Ongeoefende oogen moeten erbij aan Jantje's Kladschrift  
denken. De echte belangstellende komt eraan tegemoet in de houding,  
waarin de kunstenaar zelf het opzet. Dan herkent hij een streven, dat  
ook is in de muziek en de poëzie onzer dagen. Ook bij Zadkine  
maken de vormen zich los van de overgeleverde beteekenissen. Gedachte  
aan weergeving van werkelijkheid is even ver als de drang naar herschepping  
van daardoor gewekte indrukken. Deze kunst staat in een andere dan de  
zintuigelijke sfeer. Soortaanduidingen hebben weinig waarde, maar met  
het etiket expressionisme moet Zadkine zelf vrede hebben. Portretten  
zijn in deze orde van denken uitgesloten. Wat hij maakt zijn tot gestalte  
geworden begrippen, dus niet geïndividualiseerd, al acht hij het wenschelijk,  
sommigen een naam te geven, als Venus, die komisch aandoet.

Het zijn primitieve gestalten van simpele lijnen in aarzelende vormen,  
in zoo ver ze zich nauwelijks uit de stof losmaken. Maar een waarlijk  
scheppende kracht gaat hiermee samen, die de beelden uit de ruwe stof  
onder de straling van zijn kunstaandrift te voorschijn haalt. Iets als een  
geestelijke bevruchting gaat eraan vooraf, wat alles niet belet, dat de  
beelden het vaste contact behouden met wat ze waren en waartoe ze schijnen  
terug te keeren. Hun leven is dat van de sluimering, waarmee dat niet-  
geïndividualiseerde regelrecht verband houdt. Ze zijn in dien toestand tus-  
schen waken en slapen gelijk de eerste mensch naar Rodin's beeld bij de  
verheldering van het bewustzijn. Een wonderlijke droom is hun bestaan,  
dat dezen naam niet verdient, omdat het zich nog niet zelfstandig maakte,  
zoo min uit de grondstof, waaruit de scheppende hand het laat geboren  
worden, als uit den scheppenden geest, welke die hand bestuurt.

Deze toestand geeft den werken tegelijk het vage en het felle, het tot  
in het gedrochtelijke onvolgroeide en het ingekeerde van een sterken  
kinderdroom. Dat vage, dit onvolgroeide, betreft den buitenkant, die  
dengene, die hier voor het eerst komt voor te staan, het meest treft en  
misschien weerhoudt, dieper in des kunstenaars pogen door te dringen.  
Het gedrochtelijke van afgodsbeelden blijft dien bezoeker bij. Tegenover  
negerkunst moet hij zich wanen. Hij ziet hideus verkronkelde figuren  
als wanstaltige misgeboorten, opzettelijke misvormingen, ter zijde samen-  
gedrukte vrouwen met de gewone attributen gelijk violen of kinderen,  
die in dit verband geen andere rol dan die van, zeg: een viool spelen,  
kortom gehavende en spookachtig verminkte gestalten, waar niets op